

MUSIQA TA'LIMI JARAYONIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY SUBYEKTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

G.Ochilova

Qo'qon shaxar Dang'ara tumani

26- umumiy o'rta ta'lim maktabi oliy toifali musiqa fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa ta'limi jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy subyektligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Zamonaviy pedagogik ta'limda bo'lajak o'qituvchini kasbiy faoliyatning passiv ijrochisi emas, balki o'z kasbiy maqsadlarini mustaqil belgilay oladigan, pedagogik vaziyatlarni tahlil qiladigan, mustaqil qaror qabul qiladigan, ijodiy tashabbus ko'rsatadigan va o'z faoliyati uchun mas'uliyatni anglaydigan faol subyekt sifatida tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, kasbiy subyektlilik bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy shakllanishini ta'minlovchi muhim integrativ sifat sifatida qaraladi. Tadqiqotda kasbiy subyektlilikning mazmun-mohiyati, tarkibiy xususiyatlari va musiqa ta'limi jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy subyektligini rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan, subyekt-faoliyatga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy, refleksiv va aksiologik yondashuvlarning ahamiyati asoslangan. Shuningdek, ta'lim jarayonida mustaqil faoliyat, ijodiy topshiriqlar, pedagogik muammoli vaziyatlar, loyiha faoliyati, refleksiv faoliyat va individual kasbiy rivojlanish trayektoriyasini tashkil etish kasbiy subyektlilikni rivojlantirishning muhim pedagogik shart-sharoitlari sifatida belgilangan.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, bo'lajak o'qituvchi, kasbiy subyektlilik, kasbiy rivojlanish, pedagogik shart-sharoitlar, subyekt-faoliyat yondashuvi, kompetensiyaviy yondashuv, refleksiya, mustaqil faoliyat, ijodkorlik, kasbiy identitet.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog shaxsini tayyorlash jarayoniga qo'yilayotgan talablarning tubdan o'zgarishi bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatdagi mavqei va rolini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Bugungi pedagogdan tayyor metodik ko'rsatmalarni bajarish bilan cheklanib qolish emas, balki ta'lim jarayonini mustaqil loyihalash, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, o'qituvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish, muammolarga ijodiy yondashish va pedagogik faoliyat natijalari uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish talab etilmoqda. Bunday kasbiy pozitsiya o'qituvchining subyekt sifatida shakllanganlik darajasi bilan bevosita bog'liqdir. Kasbiy subyektlilik tushunchasi shaxsning o'z kasbiy faoliyatini anglash, maqsadli tashkil etish, mustaqil qaror qabul

qilish, o‘z faoliyati natijalarini baholash va zarur hollarda faoliyatini qayta tashkil etish qobiliyatini ifodalaydi. Kasbiy subyektlik shakllangan mutaxassis o‘z faoliyatining tashqi talablariga mexanik ravishda moslashibgina qolmay, mavjud pedagogik vaziyatni mustaqil tahlil qiladi, muqobil yechimlarni izlaydi va kasbiy rivojlanish yo‘nalishini belgilaydi. Shu jihatdan kasbiy subyektlik bo‘lajak o‘qituvchining professional tayyorgarligi bilan bir qatorda uning kasbiy o‘zligini anglash va pedagogik faoliyatda o‘zini namoyon etish jarayonining ham muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi. Musika ta’limi mazmunining o‘ziga xosligi kasbiy subyektlikni rivojlantirish uchun alohida pedagogik imkoniyatlar yaratadi. Musika san’atining ijodiy tabiati talabaning mustaqil fikrlashi, individual talqini, badiiy qaror qabul qilishi va ijodiy tashabbus ko‘rsatishini talab qiladi. Musika asarlarini tahlil qilish, ijro etish, talqin qilish, pedagogik repertuarni tanlash, o‘quvchilar bilan musiqiy faoliyatni tashkil etish hamda ijodiy loyihalarni amalga oshirish jarayonida bo‘lajak o‘qituvchi o‘z kasbiy pozitsiyasini shakllantiradi.

Shu sababli musika ta’limida bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy subyektligini rivojlantirishni ta’lim mazmunining barcha tarkibiy qismlari bilan bog‘liq holda tashkil etish zarur. Bunda talabaning mustaqil ta’lim faoliyati, ijodiy faoliyati, pedagogik amaliyoti, refleksiv faoliyati va kasbiy muloqoti o‘zaro integratsiyalashgan holda tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Musika ta’limi jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy subyektligini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta’limning muhim vazifalaridan biridir. Kasbiy subyektlik bo‘lajak mutaxassisning o‘z kasbiy faoliyatini anglash, mustaqil maqsad belgilash, pedagogik qarorlar qabul qilish, tashabbus ko‘rsatish, ijodiy faoliyat olib borish va o‘z faoliyati natijalari uchun mas’uliyatni his etish qobiliyatlarini o‘zida mujassamlashtiruvchi integrativ sifat sifatida namoyon bo‘ladi. Tadqiqot natijasida kasbiy subyektlikni rivojlantirishning muhim pedagogik shart-sharoitlari sifatida subyekt-subyekt munosabatlariga asoslangan ta’lim muhitini yaratish, talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini kengaytirish, muammoli pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, refleksiv faoliyatni tizimli tashkil etish hamda individual kasbiy rivojlanish trayektoriyasini shakllantirish zarurligi asoslandi. Musika ta’limining ijodiy va amaliy tabiati bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy subyektligini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega. Musiqiy ijrochilik, xor va ansambl faoliyati, ijodiy loyihalar, pedagogik amaliyot, musiqiy tadbirlarni tashkil etish va mustaqil repertuar tanlash jarayonlari talabaning mustaqilligi, tashabbuskorligi, mas’uliyati va ijodiy pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, bo‘lajak musika o‘qituvchisining kasbiy subyektligi uning pedagogik bilimlari va amaliy ko‘nikmalarining oddiy yig‘indisi emas, balki **kasbiy anglash, mustaqil faoliyat, ijodiy tashabbus, pedagogik qaror qabul qilish va refleksiv o‘zini rivojlantirishning integrativ natijasi** sifatida qaralishi lozim. Mazkur ilmiy-nazariy xulosalar kelgusida musika ta’limi jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy subyektligini rivojlantirish modeli, mezonlari, darajalari, diagnostik vositalari va pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Qobilova, Ezozxon. "The Significance Of Interdisciplinary Connection In The Formation Of Music Literacy In Children With Hearing Defect In Music Lessons." *Uzbekistan Educational Research Journal* 1.1 (2024).
2. Qobilova, Ezoz. "THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES." *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research* 4.02 (2024): 44-49.
3. Azizxonova, M., and E. Qobilova. "YoSHLARNI MUSIQIY MADANIYATI VA MA'NAVIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQIY TARBIYANING AHAMIYATI." *Oriental Art and Culture* 3 (2022): 51-57.
4. Qobilova, E. "THE IMPORTANCE OF MUSIC TEACHING IN EDUCATION." *QO 'QON UNIVERSITY NEWSLETTER* 12 (2024): 99-100.
5. Qobilova, Ezozxon Bakirovna. "Moral education as an important faktor in the formation of a student as a person." *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities* 11.10 (2021): 186-189.
6. Qobilova, E. "Musiqi o'qitish metodikasi va maktab repertuari." *Oquv qollanma, Fargona. "Fargona" nashriyoti* (2020).
7. Kobilova, E. B. (2022). Classical music and youth education. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(9), 126-130.
8. Qobilova, E. (2023). Forming a sense of internationality in students through the traditional music of Azerbaijan. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3, 127-132.
9. E'zozxon, Q., Teshaboyeva, Z., & Ergasheva, S. D. (2024). HOZIRGI O 'ZBEK HIKOYACHILIGINING YETAKCHI TAMOIYILLARI. *University Research Base*, 46-49.
10. Otto, M., & Thornton, J. (2024). TA'LIMDA MUSIQA O 'QITISHNING AHAMIYATI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 12, 99-100.
11. Qobilova, E., Xaydarova, I., & Gulnora, R. (2024). O 'ZBEK XALQ AN'ANALARI-TARBIYA OMILI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 192-195.
12. Qobilova, E. (2024). MUSIQA ONG VA HISLAR O 'RTASIDAGI VOSITACHIDIR. *Pedagogikada ilmiy izlanishlar*, 2(1), 28-31.
12. Qobilova, E. (2024). THE PLACE OF FOLK SONGS IN ISAJAN SULTAN'S STORIES. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 4(02), 44-49.